

Ahrensburgtekens in het Laat Mesolithicum.

Door Klaas Geertsma

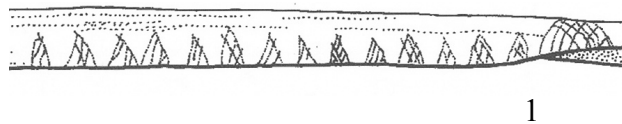
T Tot mijn verrassing kwam ik in het boek 'De Steentijd van Nederland' Ahrensburgtekens tegen. Ze staan afgebeeld op bladzijde 60 in figuur 8 en op bladzijde 61 in figuur 9. Ze zijn ingekerfd langs de randen van een priem gemaakt uit de ellepijp van een knobbelzwaan (fig. 8) en op de oppervlakken van twee vattingen van hertengewei (fig. 9). De artefacten waarop ze aangebracht zijn behoren tot het Laat Mesolithicum.

Het artikel waarin ze getoond worden gaat niet over artefacten als zodanig of over kunstuitingen in de ruimste zin, maar over de dierenwereld in de Steentijd en is getiteld 'De archeozoölogie van de Steentijd'. Het is de auteurs van het artikel, Roel C.G.M. Lauwerier, Thijs van Kolfshoten en Loes H. van Wijngaarden-Bakker wel opgevallen dat op de boven genoemde artefacten graveringen zijn aangebracht. Ze kennen er daarom ook een speciale waarde aan toe. Ze zijn als volgt beschreven: De priem: "Een klein aantal versierde artefacten van been en gewei geeft een bijzondere plaats aan in de beleevingswereld van de mesolithische jagers/verzamelaars. Een topstuk is de priem gemaakt uit de ellepijp van een knobbelzwaan met een reeks ingegraveerde driehoekjes uit De Bruin fase 2 (fig. 8)".

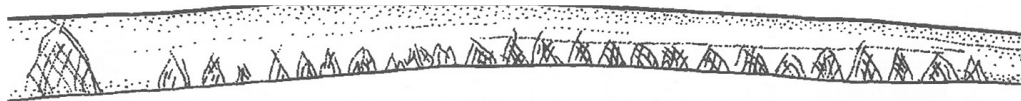
De vattingen van hertengewei: "Op de vindplaats Polderweg fase 1 zijn drie versierde vattingen van gewei aangetroffen (fig. 9). De versiering bestaat uit zigzaglijntjes, driehoekjes, ruitmotieven en stippellijnen (Louwe Kooijmans et al. 2001). De versiering had ongetwijfeld een (symbolische) betekenis in de beleevingswereld van de bezitter van de voorwerpen, maar voor ons blijft deze onbekend".

In het artikel 'Een sjamanentrommel uit 1737 als verklarend "woordenboek" voor 11.000 jaar oude tekens?' in APAN/EXTERN/10 en in het artikel dat daar direct aan vooraf gaat, 'Een rendierjagersvindplaats van de Ahrensburgcultuur in de Zuidelijke Noordzee', zijn dezelfde soort 'driehoekjes', 'zigzaglijntjes' en 'ruitmotieven' getoond en besproken. De auteurs van die artikelen, Govert van Noort, Daan Wiltenburg en Klaas Geertsma gingen er vanuit dat deze tekens alleen bij de Ahrensburgcultuur werden aangetroffen. Wel opperden ze de mogelijkheid dat ze op meerdere plaatsen in Europa gevonden zouden kunnen worden, aangezien de Ahrensburgjagers cultureel afstammen van de Franse Gravette-culturen van zo'n 35.000 BP. Het rendier kwam toen voor in Zuid-Frankrijk. Met het inzetten van de warme klimaatverandering trokken de rendieren naar het noorden, ze schoven op met hun biotoop. Gespecialiseerde jagers trokken mee. Na een trektocht van enkele duizenden jaren kwamen ze uiteindelijk in Lapland terecht.

Het waren de Ahrensburgjagers die zo'n 11.000 jaar geleden op hun artefacten al dergelijke versieringen aanbrachten. Met de vondst van de illustratie van een sjamanentrommel uit 1737, door Govert van Noort in

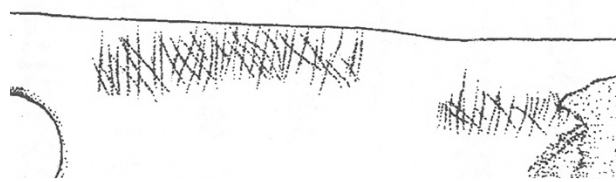
1

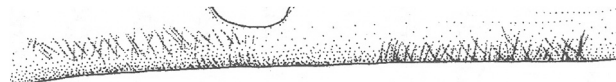
2

1 en 2: 'Ahrensburgtekens' op de laat mesolithische priem van een bot van een knobbelzwaan. Vindplaats De Bruin.

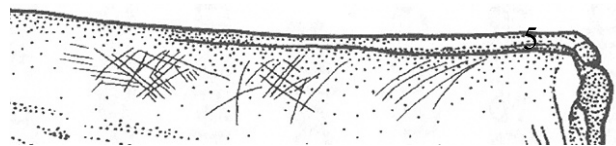
3 - 10: 'Ahrensburgtekens' op de laat mesolithische vattingen van hertengewei. Vindplaats Polderweg.

3

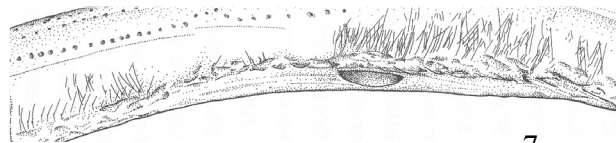
4

5

6

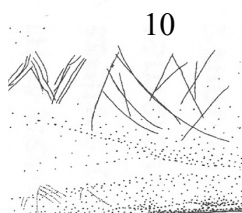
7

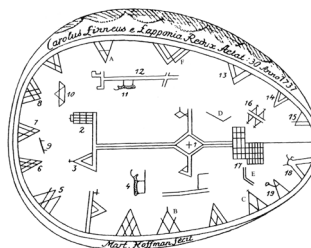
8

9

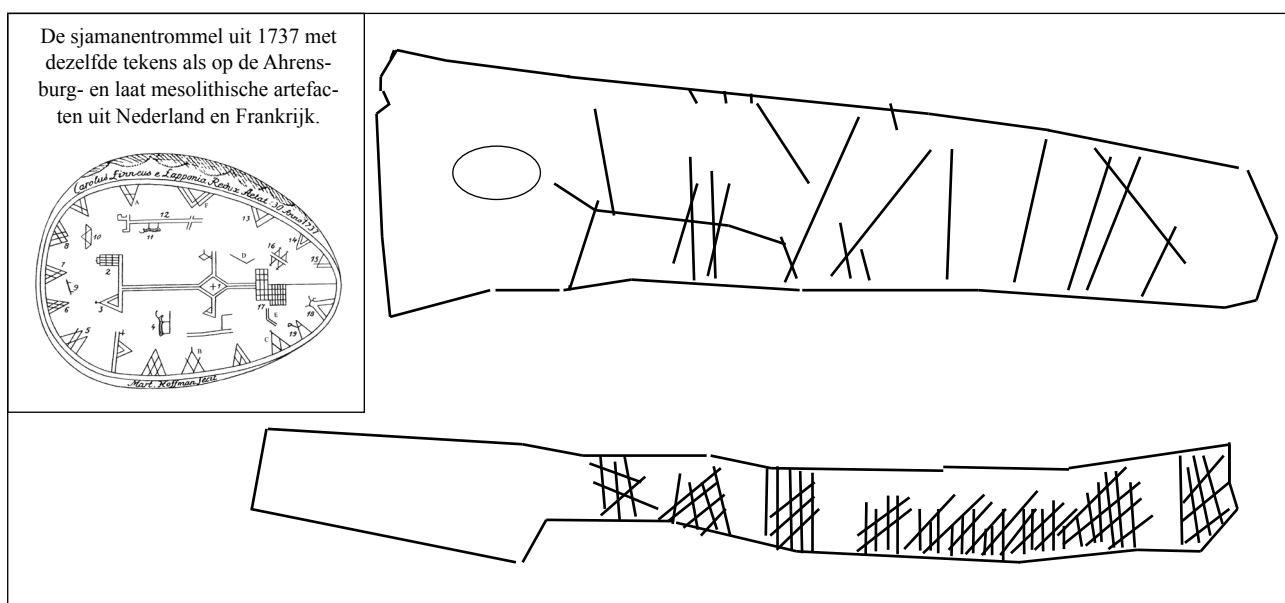
10

De sjamanentrommel uit 1737 met dezelfde tekens als op de Ahrensburg- en laat mesolithische artefacten uit Nederland en Frankrijk. De trommel werd door Lineus meegenomen uit Lapland.

De mesolithische benen artefacten met de Ahrensburgtekens, uit de grot van Rouffignac in de Dordogne in Frankrijk. De foto moest door het glas van de vitrine gemaakt worden onder donkere lichtomstandigheden, vandaar dat de scherpste te wensen overlaat. Toch zijn de tekens nog wel te herkennen. Kent iemand deze stukken uit de literatuur, graag dan even doorgeven aan de auteur. Foto: K.G.

een boek van de beroemde Zweedse botanicus Lineus uit 1737, met daarop precies dezelfde tekens, kon er mogelijk een culturele link gelegd worden in de tijd tussen de Ahrensburgcultuur met de Lappen of Samen uit Lapland. Van de meeste tekens geeft Lineus een betekenis, die hij opgetekend had van de sjamaan waarvan hij de trommel had gekregen. Informatie uit de eerste hand derhalve. Door de geïsoleerde ligging van Noord-Europa was Lapland cultureel gezien onbeïnvloed vóór de komst van het Christendom. En het is bekend dat natuurvolkeren eendeloos lang vasthouden aan gewoonten en tradities. Blijkbaar ook aan hun symbolentaal, die ze 11.000 jaar geleden al aanbrachten op artefacten die ze tijdens hun trektocht naar het noorden in onze streken achterlieten.

En nu blijkt dat dergelijke, of dezelfde, tekens ook door laat-mesolithische jagers/verzamelaars op hun artefacten werden aangebracht, al is dat dan 5.000 tot 6.000 jaren later. Het blijkt dus dat de mesolithische volkeren die in de grote klimaatverschuiving in de biotoopzone leefden die direct achter die van de rendierbiotoop kwam, ook mee opschoven naar het noorden, alleen hun biotoop kwam niet verder dan onze streken tot aan Denemarken en Zuid-Zweden. En het lijkt er op dat in de grensge-

bieden tussen beide volkeren culturele uitwisselingen plaatsvonden van betekenisvolle symbolische tekens, die we nu kennen van hun artefacten.

Op vakantie in Frankrijk bezocht ik de grot van Rouffignac in de Dordogne. Tot mijn verbazing lag in een vitrine bij de ingang van de grot een foto van twee stukken bot met precies dezelfde versieringen als van de Ahrensburgjagers en de laat-mesolithische jagers/verzamelaars uit onze streken. Uit het bijschrift werd duidelijk dat de stukken gevonden waren tijdens een opgraving in de grot en dat de artefacten uit het Mesolithicum stamden.

Deze tekens hebben gezien de plaatsen waar ze werden gevonden, en de culturen die ze hebben gebruikt werkelijk tijd en ruimte overbrugd. Leuk was dat in een andere vitrine bij de ingang van de grot van Rouffignac producten werden getoond van de huidige Lappen, de Samen, en dat die versierd waren met dezelfde driehoekige symbolen. Van het noorden weer terug naar het zuiden, naar het ontstaansgebied. Voor een nadere uitleg van de tekens zie de genoemde artikelen uit APAN/EXTERN/10.